

**ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної
медицини ім. Андрея Крупинського»**

«Затверджую»

Ректор ВНКЗ ЛОР « Львівський
інститут медсестринства та лабораторної
медицини ім.А.Крупинського»
д.м.н., проф.Шегедин М.Б.

_____ 2017 р.
“ _____ ”

ПРОГРАМА
з профільних дисциплін
для вступного випробування
на спеціальність 223 Медсестринство
освітнього ступеня бакалавр
(вечірня форма навчання, 2р.4міс.)
ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та
лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»

Програму склали:

Подносова Л.М.— викладач вищої категорії, викладач-методист ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»;

Орібко С.Д.— Заслужений лікар України, викладач вищої категорії, викладач-методист ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»;

Журомський В.С.- *к.м.н.*, викладач вищої категорії, викладач-методист ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського».

Складено відповідно до типових програм з дисциплін:

- **Внутрішня медицина**
- **Педіатрія**
- **Хірургія**

Внутрішня медицина

Вступ. Охорона праці і безпека в галузі

Поняття про внутрішню медицину, її місце серед інших клінічних дисциплін. Охорона праці в галузі. Техніка безпеки на робочому місці. Чинні накази МОЗ України щодо техніки безпеки. Інструктаж з техніки безпеки.

Історія розвитку внутрішніх хвороб. Загальне поняття про хворобу. Методика обстеження хворого

Історія розвитку вчення про внутрішню медицину. Вклад видатних вчених в розвиток внутрішньої медицини. Основні етапи розвитку внутрішньої медицини в Україні. Вітчизняні вчені, що зробили внесок в розвиток внутрішньої медицини: В.П. Образцов, М.Д. Стражеско, Ф.Г. Яновський, В.М. Іванов, М.М. Губергріц, В.Х. Василенко, Г.Й. Бурчинський, О.Й. Грицюк, Л.Т. Малая та інші. Принципи організації лікувально-профілактичної допомоги в Україні. Поняття про хворобу, етіологію, патогенез, періоди, симптоми та синдроми, перебіг, діагностику, прогноз, види та напрями лікування, профілактику. Методи обстеження хворих (суб'єктивні, об'єктивні та додаткові).

Хвороби органів дихання

Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання.

Методика обстеження органів дихання пацієнта: основні скарги, особливості збору анамнезу хвороби та життя, об'єктивні дані, додаткові методи обстеження. Основні синдроми: синдром бронхіту, синдром ущільнення легеневої тканини, обструктивний синдром, синдром дихальної недостатності, больовий синдром.

Гострий та хронічний бронхіти: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування, профілактика. Особливості лікування вагітних.

Бронхіальна астма: визначення, етіологія, основні алергени, патогенез, класифікація, клінічна картина нападу бронхіальної астми, ускладнення, діагностика, невідкладна допомога при нападі та принципи лікування в міжнападний період. Астматичний статус, тактика акушерки.

Пневмонії: визначення, етіологія, патогенез, сучасна класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування та догляд за пацієнтами, профілактика. Особливості лікування вагітних.

Гнійні захворювання легень: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина бронхоектатичної хвороби та абсцесу легень, ускладнення, діагностика, принципи лікування та догляд за пацієнтами,

профілактика.

Туберкульоз легень. Визначення, етіологія, шляхи зараження, патогенез, класифікація, клінічна картина основних форм туберкульозу легень, ускладнення, діагностика, принципи лікування, його спадкоємність. Соціальна, санітарна та специфічна профілактика. Чинні документи України щодо подолання та запобігання туберкульозу. Туберкульоз та вагітність.

Сухий та ексудативний плеврит: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина в залежності від виду плевриту, діагностика, принципи лікування, догляд за пацієнтами. Плевральна пункція, як діагностична та лікувальна процедура. Профілактика плевритів.

Поняття про рак легень: визначення, фактори ризику, патогенез на основі властивості пухлинних клітин, клінічна картина, ускладнення. Невідкладна медична допомога при легеневої кровотечі. Значення ранньої діагностики для прогнозу захворювання, принципи лікування, профілактика.

Поняття про хронічні неспецифічні захворювання легень. Емфізема легень, пневмосклероз. Визначення, етіологія, патогенез, клінічна картина, ускладнення, діагностика, принципи лікування, профілактика.

Хвороби органів кровообігу

Анатомо-фізіологічні особливості органів кровообігу, велике та мале коло кровообігу.

Методика обстеження органів кровообігу пацієнта: основні скарги, особливості збору анамнезу хвороби та життя, об'єктивні дані, додаткові методи обстеження.

Ревматизм: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностичні критерії, принципи лікування, первинна та вторинна профілактика, особливості догляду. Ревматизм і вагітність.

Набуті вади серця: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, гемодинаміка в залежності від виду вади, клінічна картина, поняття про компенсацію і декомпенсацію, діагностика, принципи лікування, профілактика. Вагітність і вади серця.

Артеріальні гіпертензії: визначення, есенціальна та симптоматичні гіпертензії. Етіологія, патогенез, класифікація гіпертонічної хвороби, клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування (модифікація способу життя, особливості дієти, основні групи гіпотензивних ліків), профілактика. Гіпертонічні кризи (неускладнений та ускладнений), невідкладна допомога. Артеріальна гіпертензія і вагітність.

Атеросклероз: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина в залежності від локалізації враження, ускладнення, діагностика, принципи лікування, профілактика.

Ішемічна хвороба серця: визначення, етіологія, патогенез, класифікація. Стенокардія: визначення, класифікація, клінічна картина, діагностика, надання невідкладної допомоги при нападі, планове лікування, профілактика.

Гострий інфаркт міокарда: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічні прояви, ускладнення (кардіогенний шок, набряк легень, аритмії, тромбоемболії, розрив серця, аневризма шлуночків, синдром Дресслера), діагностика (зміни на електрокардіограмі, лабораторні критерії), невідкладна допомога, принципи лікування, профілактика. Атипові форми інфаркту міокарда.

Гостра судинна недостатність: непритомність, колапс, шок. Визначення, етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, невідкладна допомога, подальша тактика.

Гостра серцева недостатність: серцева астма, набряк легень. Причини, клінічні прояви, невідкладна допомога, подальша тактика.

Хронічна недостатність кровообігу: визначення, етіологія, патогенез, класифікація за А.Д. Стражеском і В.Х. Василенком, клінічна картина за стадіями, діагностика, принципи лікування, профілактика, особливості догляду за пацієнтами.

Хвороби травного каналу, печінки та жовчовивідних шляхів

Методика обстеження органів травлення пацієнта: основні скарги, особливості збору анамнезу хвороби та життя, об'єктивні дані, додаткові методи обстеження.

Гострий гастрит: визначення, етіологія, клінічна картина, невідкладна допомога, тактика, профілактика.

Хронічні гастрити А, В, С: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду.

Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки: визначення, етіологія (роль *Helicobacter pylori*), патогенез, класифікація, клінічна картина в залежності від локалізації виразки, діагностичні критерії, сучасні принципи лікування, профілактика, особливості догляду. Ускладнення виразкової хвороби, невідкладна допомога, подальша тактика. Диспансеризація пацієнтів. Особливості ведення вагітних.

Рак шлунка: визначення, етіологія, клінічна картина, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду.

Ентерити та коліти: визначення, етіологія, патогенез, клінічна картина, діагностика, принципи лікування, профілактика, особливості догляду.

Хронічний панкреатит: визначення, етіологія, клінічна картина, діагностика, принципи лікування, профілактика, особливості догляду.

Хронічні гепатити: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду. Хронічний гепатит і вагітність.

Цироз печінки: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду.

Гострий та хронічний холецистити: визначення, етіологія, патогенез,

класифікація, клінічні прояви гострого та хронічного холециститу, діагностика, принципи лікування, профілактика, особливості догляду. Хронічний холецистит і вагітність.

Жовчнокам'яна хвороба: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина в залежності від стадії захворювання, діагностичні критерії, невідкладна допомога в разі печінкової кольки, принципи лікування, профілактика, особливості догляду. Жовчнокам'яна хвороба і вагітність.

Диспансерне спостереження при захворюваннях печінки та жовчного міхура.

Значення здорового способу життя та дієти для профілактики захворювань печінки та жовчовивідних шляхів.

Хвороби нирок та сечових шляхів

Методика обстеження сечовивідних органів пацієнта: основні скарги, термінологія дизурічних розладів, особливості збору анамнезу хвороби та життя, об'єктивні дані, додаткові методи обстеження: рентгенологічні та ультразвукові методи обстеження нирок, аналізи сечі: загальний, за методами Нечипоренка, Зимницького, бактеріологічний.

Гострий та хронічний гломерулонефрит: визначення, етіологія, роль β -гемолітичного стрептококу групи А, патогенез, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами.

Гострий та хронічний пієлонефрит: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами. Пієлонефрит і вагітність.

Нирковокам'яна хвороба: визначення, етіологія, клінічна картина, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика. Невідкладна допомога в разі нападу ниркової коліки.

Хронічна ниркова недостатність. Основні причини, патогенез, клінічні симптоми, стадії. Додаткові методи обстеження — лабораторні (проба Зимницького, Реберга, біохімічне дослідження крові на остатній азот) та інструментальні. Принципи лікування, гемодіаліз, трансплантація нирки.

Хвороби крові та органів кровотворення

Методика обстеження органів кровотворення пацієнта, симптоми і синдроми. Додаткові методи обстеження: загальний аналіз крові, дослідження кісткового мозку, УЗД селезінки, печінки, лімфовузлів.

Анемії: визначення, класифікація, етіологія, патогенез, клінічна картина основних анемій (гострої і хронічної постгеморагічних, залізодефіцитної, B_{12} -дефіцитної, гіпопластичної, гемолітичних),

діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами. Анемії і вагітність.

Гемобластози: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина гострих та хронічних лейкозів (хронічний мієлолейкоз, хронічний лімфолейкоз), діагностичні критерії, принципи лікування, особливості догляду. Поняття про лімфогранулематоз.

Геморагічні діатези: визначення, класифікація, етіологія, патогенез, клінічна картина гемофілії і тромбоцитопенічної пурпури, діагностичні критерії, принципи лікування, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами. Тромбоцитопенічна пурпура і вагітність.

Хвороби ендокринної системи та обміну речовин

Методика обстеження ендокринних органів пацієнта, симптоми і синдроми. Додаткові методи обстеження: аналіз крові на цукор, аналіз добової сечі на цукор, аналіз сечі на кетонові тіла, ультразвукове дослідження підшлункової залози.

Дифузне тиреотоксичне воло: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностичні критерії, принципи лікування, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами. Дифузне тиреотоксичне воло і вагітність.

Мікседема: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, діагностичні критерії, принципи лікування, профілактика, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами.

Ендемічне воло: визначення, етіологія, ендемічні зони в Україні, класифікація, клінічна картина, діагностика, профілактика.

Цукровий діабет: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина, діагностичні критерії, ускладнення, принципи лікування, включаючи сучасні вимоги до дієти на основі хлібних одиниць, профілактика, особливості догляду, диспансерне спостереження за пацієнтами. Цукровий діабет і вагітність.

Ожиріння: визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, принципи лікування, профілактика.

Гіповітамінози: їх суть та значення для вагітних. Принципи лікування, профілактика.

Алергійні хвороби

Поняття про алергію та алергійні реакції. Класифікація алергенів, шляхи проникнення в організм людини. Поняття про сенсibilізацію. Патогенез і стадії алергійної реакції негайного типу.

Кропив'янка: визначення, етіологія, клінічна картина, ускладнення, діагностика, принципи лікування, особливості догляду.

Набряк Квінке: визначення, етіологія, клінічна картина, ускладнення, діагностика, невідкладна допомога в разі набряку гортані, принципи лікування, особливості догляду.

Анафілактичний шок: визначення, етіологія, патогенез, клінічна картина, ускладнення, діагностика, невідкладна допомога і тактика акушерки, особливості догляду.

Поняття про полінози, медикаментозну алергію, сироваткову хворобу.

Профілактика алергійних захворювань.

Системні захворювання сполучної тканини

Анатомо-фізіологічні особливості сполучної тканини. Етіологія і патогенез системних хвороб сполучної тканини, ознаки запалення.

Ревматоїдний артрит: визначення, клінічна картина, діагностика, принципи лікування, особливості догляду.

Поняття про системний червоний вовчок, склеродермію.

Професійні хвороби та отруєння

Уявлення про професійні хвороби. Їх класифікація залежно від шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Пневмоконіози: визначення, етіологія, класифікація, клінічні прояви, діагностика, принципи лікування, профілактика.

Вібраційна хвороба: визначення, етіологія, клінічні прояви, діагностика, принципи лікування, профілактика.

Отруєння ртуттю, свинцем, пестицидами. Невідкладна медична допомога, профілактика.

Педіатрія

Вступ. Основні завдання і організація педіатричної служби в Україні. Організація профілактичної та лікувальної допомоги дітям. Охорона праці акушерки в акушерських та гінекологічних лікувально-профілактичних закладах. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини та догляд за нею. Охорона праці в галузі

Педіатрія — наука про здорову і хвору дитину, її місце в системі загальної медицини. Основні етапи розвитку педіатрії. Видатні учені — засновники педіатрії. Внесок українських вчених у розвиток педіатрії (С.Х. Хотовицький, О.М. Хохол, В.Г. Балабан, І.М. Руднєв, А.А. Кисіль, С.І. Ігнатів, П.М. Гудзенко, О.М. Лук'янова, П.С. Мошчич, В.М. Сідельников). Основні закони, спрямовані на поліпшення охорони здоров'я матері та дитини. Система організації медичної допомоги дитині. Дитячі лікувально-профілактичні та навчально-виховні заклади. Організація профілактичної та лікувальної допомоги дітям. Диспансеризація дитячого населення. Групи здоров'я. Основні положення чинних наказів у педіатричній службі. Етика, деонтологія та професійні якості медичного працівника. Охорона праці акушерки в акушерських та гінекологічних лікувально-профілактичних закладах, а також в умовах ФАПу.

Плід і його розвиток. Шкідливий вплив різних чинників на внутрішньоутробний розвиток плода.

Основні групи захворювань, які виникають під час внутрішньоутробного розвитку плода.

Характеристика доношеної новонародженої дитини. Оцінювання за шкалою Апгар. Показники фізичного розвитку. Поняття зрілості. Тривалість неонатального періоду. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри, підшкірної основи, м'язової, нервової, дихальної, серцево-судинної систем, органів чуття, системи травлення, крові та органів кровотворення, печінки, органів сечовиділення.

Фізіологічні, рушійні та патологічні стани в новонародженого.

Фізіологічні стани новонароджених: фізіологічна втрата маси тіла, фізіологічна жовтяниця, фізіологічна еритема, токсична еритема, транзиторна гарячка, статеві кризи, сечокислий інфаркт нирок, транзиторний катар кишок.

Організація середовища і догляду за новонародженою дитиною.

Суворе дотримання правил асептики, особистої гігієни, користування тільки стерильними інструментами.

Забезпечення контакту “шкіра до шкіри”, “очі в очі”, рання прикладання до грудей в пологовому залі.

Забезпечення спільного цілодобового перебування матері і дитини.

Вдягання, або, при необхідності, сповивання немовлят. Дотримання десяти кроків теплового ланцюжка.

Перший патронаж новонародженої дитини. Догляд за немовлям в домашніх умовах. Охорона праці в галузі.

Анатомо-фізіологічні особливості недоношеної дитини та догляд за нею

Визначення недоношеності та її причини. Клінічна характеристика недоношеної дитини. Ознаки недоношеної дитини, функціональна незрілість, особливості центральної нервової системи, органів дихання, серцево-судинної та травної систем.

Особливості фізичного і психомоторного розвитку. Збільшення маси тіла й зросту залежно від маси тіла при народженні.

Особливості перебігу фізіологічних станів. Організація медичного обслуговування та принципи виходжування недоношених дітей. Етапність виходжування. Дотримання санітарно-гігієнічних режиму. Особливості проведення вакцинації БЦЖ і щеплення проти гепатиту В. Основні правила виписування

недоношеної дитини з пологового будинку. Диспансеризація недоношених дітей.

Догляд за недоношеною дитиною в домашніх умовах.

Анатомо-фізіологічні особливості дитячого віку (АФО).Періоди дитячого віку. АФО центральної нервової системи. Шкіра і підшкірна основа. Слизові оболонки. Температура тіла. Кістково-м'язова система. Фізичний розвиток дитини. Нервово-психічний розвиток дитини.

Органи дихання. Органи кровообігу. Кровотворна система. Органи травлення. Обмін речовин у дитячому віці. Імунна система. Ендокринна система. Органи сечовиділення

Періоди дитячого віку та їхня характеристика. Доцільність розподілу на періоди у зв'язку з вимогами виховання здорової дитини, профілактики хвороб, діагностики та лікування. Тератогенні фактори та їх вплив на розвиток плоду у різні строки вагітності, "критичні періоди".

Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи й органів чуття. Порушення ембріогенезу як основа природжених аномалій розвитку нервової системи.

Головний мозок. Морфологічно і функціонально зрілі та незрілі ділянки мозку. Безумовні рефлекси новонародженого. Формування умовних рефлексів. Вплив навколишнього середовища, харчування, захворювань, виховання в розвитку умовнорефлекторної діяльності дитини.

Значення процесу гри в пізнанні дітьми навколишнього середовища.

Значення аналізаторів у формуванні рухів.

Типи вищої нервової діяльності і фазові стани в дітей, їх значення для

виховання.

Статокінетичний і психічний розвиток дитини віком до року. Формування умовних рефлексів. Розвиток мови. Роль навколишнього середовища, та вплив різних чинників на формування мови відповідно віку розвитку дитини.

Нервово-психічний розвиток дитини віком після року та його відповідність віку. Критерії оцінювання нервово-психічного розвитку дітей.

Фізичний розвиток дітей різних вікових груп. Закономірності росту дитячого організму, збільшення росту, маси, збільшення обводу голови і грудної клітини в різні роки життя.

Формули для визначення маси тіла та зросту.

Пропорції тіла дитини та їх зміни залежно від віку.

Вплив різних чинників на фізичний розвиток дитини.

Уявлення про акселерацію. Оцінювання фізичного розвитку дитини.

Роль фізичного виховання, режиму та догляду для гармонійного розвитку психічної та моторної діяльності дитини.

Роль навколишнього середовища.

Принципи організації режиму для різних вікових груп. Різні форми загартування.

Семіотика порушень фізичного й нервово-психічного розвитку дітей.

Шкіра й слизові оболонки та їх анатомічні й функціональні особливості. Функціонування сальних і потових залоз. Особливості підшкірної основи. Методика обстеження шкіри. Догляд за шкірою. Температура тіла. Особливості терморегуляції в дітей. Підтримування необхідної температури в приміщенні для дітей раннього віку. Температурний режим навколишнього середовища при прогулянках дітей раннього віку. Вимірювання температури. Синдром гіпертермії, і гіпотермії.

Анатомо-фізіологічні особливості кісткової системи. Ріст і формування скелета. Фізіологічні строки закриття тім'ячок. Процес прорізування зубів — показник правильності розвитку та формування кісткової системи. Строки прорізування зубів. Особливості будови хребта, грудної клітки. Профілактика деформацій скелета.

Анатомо-фізіологічні особливості м'язової системи. Збільшення м'язової маси. Фізіологічне підвищення м'язового тонуусу згиначів у новонароджених. Значення фізичного виховання та фізичного навантаження для дітей різного віку.

Методика обстеження кістково-м'язової системи.

Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання в дитячому віці. Верхні відділи органів дихання і нижні відділи органів дихання. Особливості побудови верхніх і нижніх органів дихання у дітей. (ніс та носові пазухи, лімфатичне кільце, гортань і трахея, бронхи, легені, плевра, середостіння).

Фізіологічні особливості дихання. Глибина та частота дихання. Кількість дихань за одну хвилину у різні вікові періоди. Життєва ємність легень у різні вікові періоди. Тип дихання залежно від віку й статі.

Дослідження функцій дихання: підрахунок частоти дихання у спокої та

після фізичного навантаження; визначення окружності грудної клітки під час вдиху та видиху; визначення життєвої ємності легень — спірометрія, особливості перкусії, аускультації.

Інструментальні та функціональні методи дослідження. Залежність правильного розвитку грудної клітки, легень, дихальних м'язів від режиму, фізичних вправ.

Кровообіг плода і новонародженого. Особливості внутрішньоутробного плацентарного кровообігу.

Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної системи в дитячому віці. Особливості серця і судин. Нерівномірність розвитку різних частин серцево-судинної системи порівняно з фізичним розвитком дитини.

Частота скорочень серця в дітей різного віку. Лабільність пульсу. Дослідження пульсу та його характеристика. Показники частоти скорочень серця. Співвідношення частоти дихання і скорочень серця.

Артеріальний тиск. Визначення його за формулою В.І. Молчанова. Лабільність тиску. Вимірювання тиску та його оцінювання.

Кровотворна система у дітей. Внутрішньоутробне кровотворення. Кровотворна діяльність печінки. Кровотворення в новонародженої дитини. Кровотворення в кістковому мозку. Кількісні та якісні зміни крові в процесі росту та розвитку дітей. Основні показники крові в дітей різних вікових груп.

Роль селезінки в процесі кровотворення.

АФО органів травлення. Ротова порожнина. Вікові морфологічні особливості ротової порожнини. Секреція слини та її склад.

Наявність уродженого безумовного рефлексу ссання. Акт ссання: фаза аспірації, фаза здавлювання соска, фаза проковтування молока. Утруднення при ссанні груді, відсутність рефлексів ссання і ковтання у недоношених.

Анатомо-фізіологічні особливості стравоходу залежно від віку дитини. Анатомо-фізіологічні особливості шлунка. Форма, місткість. Шлунковий сік і його склад. Зміни кислотності і кількість шлункового соку залежно від віку. Три фази секреторної діяльності шлунка: рефлексорна, нервово-хімічна, кишкова.

Кишки. Довжина залежно від довжини тіла. Травна, рухова і всмоктувальна функції кишок. Особливості брижі. Бактеріальна флора кишок та її трансформація після народження. Фізіологічна роль бактеріальної флори кишок та її особливості залежно від характеру вигодовування дітей першого року життя.

Випорожнення новонародженого та його особливості. Методика обстеження живота: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультація, рентгенологічний та інструментальний методи. Клінічне дослідження випорожнень.

Підшлункова залоза та її секрети. Печінка. Розміри, розвиток, участь у процесах травлення, кровотворення, кровообігу та обміні речовин. Пальпація і перкусія печінки. Жовчний міхур. Склад жовчі в дітей різного віку. Дуоденальне зондування. П'ять фаз жовчовиділення.

Обмін речовин у дитячому віці. Водний обмін. Потреба у воді

залежно від віку. Всмоктування і виділення води.

Електролітний обмін. Нерозривний зв'язок з водним обміном. Основні катіони й аніони: натрій, калій, хлор, фосфати, сульфати, білки.

Кислотно-основний стан крові, його показник у здорових дітей.

Основний обмін. Залежність його від стану ендокринної та автономної (вегетативної) нервової систем. Поступове підвищення добового основного обміну.

Білковий обмін. Білки — пластичний матеріал для росту і розвитку. Позитивний азотний баланс у дітей. Потреба в білках залежно від віку. Співвідношення між білками, жирами, вуглеводами на першому році життя. Регуляція білкового обміну центральною нервовою та ендокринною системами.

Вуглеводний обмін. Використання вуглеводів для продукування тепла й роботи. Потреба у вуглеводах залежно від віку.

Вітамінний обмін. Норми добової потреби у вітамінах залежно від віку.

Імунна система як контроль над генетичною стабільністю внутрішнього середовища організму. Неспецифічні складові частини захисту. Фагоцитоз. Макрофаги. Лізоцим. Комплемент. Інтерферон. Специфічні імунологічні реакції клітинного (Т-лімфоцити) і гуморального (В-лімфоцити) типів. Імуноглобулін. Уявлення про імунодефіцит. Лімфокапілярні та лімфатичні судини, їх функції.

Лімфатичні вузли. Функції лімфатичних вузлів: утворення лімфоцитів, знешкодження токсинів. Локалізація периферійних лімфатичних вузлів. Лімфатичне глоткове кільце Пирогова. Особливості піднебінних мигдаликів. Огляд і пальпація периферійних лімфатичних вузлів. Оцінювання результатів обстеження.

Селезінка та її функція.

Анатомо-фізіологічні особливості ендокринної системи. Гіпофіз, щитоподібна та прищитоподібна залози, загруднинна (тимус) і надниркові залози, підшлункова і статеві залози. Участь гормонів у регуляції дихання, кровообігу, травлення, у підтриманні внутрішнього середовища організму. Зв'язок гормонів з процесами росту й розвитку дитини. Особливості обстеження ендокринної системи: вивчення сімейного анамнезу, анамнезу захворювання, об'єктивне обстеження. Оцінювання отриманих даних.

Органи сечовиділення. Анатомо-фізіологічні особливості нирок, сечоводів, сечового міхура і сечівника. Утворення сечі: первинна сеча, кінцева сеча. Бідність на м'язові та еластичні волокна стінок сечових органів, знижений тонус цих органів. Розміщення сечового міхура, його місткість.

Міхуро-сечовідний рефлекс. Довжина сечівника залежно від статі дитини. Добова кількість сечі та сечовипускань залежно від віку дитини. Визначення добового діурезу за формулою. Створення умовного рефлексу на виділення сечі.

Особливості обстеження сечових органів: опитування, огляд, пальпація, перкусія, функціональні, рентгенологічні, інструментальні методи дослідження. Особливості збирання сечі в дітей раннього віку. Основні

показники сечі.

Вигодовування грудної дитини і харчування дітей старшого віку

Основні принципи вигодовування дітей раннього віку (раціональність, збалансованість). Відповідність кількості, якості, режиму вигодовування віку дитини. Вплив вигодовування на фізичний та розумовий розвиток дитини.

Потреби в основних харчових інгредієнтах. Раціональне співвідношення білків, жирів та вуглеводів.

Природне вигодовування. Види вигодовування. Характеристика грудного вигодовування. Лактація. Хімічний склад молока в різні строки лактації. Значення молозива для годування новонародженої дитини. Характеристика материнського молока. Складові частини грудного та коров'ячого молока.

Переваги материнського молока. Техніка прикладання дитини до грудей. Правила грудного вигодовування. Режим годування. Вільне вигодовування та правила його проведення.

Визначення добової кількості молока. Проведення контрольного годування. Введення харчових доповнень і прикорму. Ознаки готовності дитини до введення прикорму.

Протипоказання та утруднення при грудному вигодовуванні. Правила відняття від грудей.

Дієта, режим жінки-годувальниці. Гіпогалактія, профілактика та лікування. Запобігання маститу.

Змішане вигодовування (неповне грудне), його характеристика. Показання до змішаного вигодовування. Проведення контрольного зважування протягом дня. Призначення догодовування. Правила змішаного вигодовування. Потреба дитини в основних травних інгредієнтах. Критерії оцінювання змішаного вигодовування.

Штучне вигодовування, його характеристика. Показання для переведення дитини на штучне вигодовування. Правила штучного вигодовування. Критерії оцінювання його ефективності. Різні групи сумішей для штучного вигодовування. Додаткове призначення рідини. Введення прикорму. Прикорм і корекція штучного вигодовування. Потреба дитини в білках, жирах, вуглеводах та калоріях на штучному вигодовуванні.

Особливості вигодовування недоношених новонароджених.

Молочна кухня. Організація її роботи. Поняття про комбінат дитячого харчування.

Харчування дітей віком понад рік. Повноцінність і раціональність харчування. Приблизні добові норми основних речовин для дітей 1—6 років та дітей шкільного віку. Кратність годувань, розподіл харчових продуктів за енергетичною цінністю (в %). Раціональне харчування дітей. Різноманітний асортимент харчування в дитячих закладах. Добові норми основних поживних речовин та енергетичної цінності.

Техніка годування дітей.

Миття, дезінфекція та зберігання посуду. Зберігання харчових продуктів.

Складання меню. Контроль за харчуванням дітей у дитячих дошкільних закладах і школах.

Консервовані продукти, рекомендовані для харчування дітей.

Захворювання внутрішніх органів

Захворювання новонароджених дітей. Захворювання шкіри й пупкової ранки. Сепсис новонароджених. Пологові травми. Асфіксія новонароджених. Внутрішньочерепна пологова травма. Гемолітична хвороба новонароджених. Вроджені вади розвитку дитини. Спадкові захворювання

Захворюваність і смертність новонароджених дітей. Основні причини. Запобігання захворюваності. Зниження смертності. Принципи організації відділень патології новонароджених. Режим роботи відділень. Організація догляду: температурний режим, вигодовування, санітарно-протиепідемічний режим. Профілактика захворювань новонароджених.

Особливості шкіри і слизових оболонок у новонародженого. Поняття про етіологію захворювань шкіри і пупкової ранки неінфекційного та інфекційного походження. Основні клінічні прояви попрілостей, а також везикулопустульозу, пухирчатки, омфаліту. Принципи лікування.

Догляд за дитиною при захворюваннях шкіри і пупка: проведення лікувальних процедур. Обробка шкіри і пупкової ранки, загальний догляд за новонародженим.

Знання етіології, шляхів зараження при септичній інфекції. Малі форми сепсису. Клінічні форми: септицемія, септикопемія.

Клінічна симптоматика залежно від перебігу і фаз патологічного процесу.

Особливості сепсису в новонароджених. Принципи лікування. Диспансерний облік.

Поняття про внутрішньоутробні інфекції.

Пологові травми. Загальні уявлення про причини, симптоми, лікування дитини. Догляд при родовій пухлині, кефалогематомі, ушкодженні м'язів і ураженні периферійної нервової системи. Поняття про фактори ризику і причини внутрішньочерепної пологової травми, основні клінічні симптоми порушень гемодинаміки головного мозку і крововиливів. Принципи лікування. Догляд: охоронний та температурний режим, вигодовування, застосування міхура з льодом, спостереження за основними фізіологічними показниками роботи внутрішніх органів, підготовка дитини до УЗД-обстеження головного мозку. Профілактика ушкоджень при пологах.

Поняття про фактори ризику і причини асфіксії новонародженого. Поняття про синдром дихальних розладів. Визначення ступеня тяжкості асфіксії за шкалою Апгар. Комплексний метод реанімації. Догляд за дитиною

після реанімаційних заходів і профілактика вторинної асфіксії.

Уявлення про причини, патогенез, клінічні форми, симптоматику, лабораторну діагностику гемолітичної хвороби новонароджених. Значення антенатального патронажу в профілактиці захворювання.

Диспансерний облік дітей з патологією періоду новонародженості, особливості імунізації таких дітей.

Поняття про спадкові захворювання. Значення медико-генетичних консультацій у їх профілактиці.

Гіповітамінози у дітей. Рахіт. Гіпокальціємічний синдром. (Спазмофілія). Гіпервітаміноз D. Аномалії конституції

Ознайомлення з основними симптомами гіповітамінозів у дітей, з принципами їх лікування та профілактики.

Вивчення етіології, симптоматики рахіту. Специфічне і неспецифічне лікування рахіту. Догляд за дитиною. Значення специфічної і неспецифічної профілактики рахіту.

Поняття про гіпервітаміноз D і гіпокальціємічний синдром.

Надання невідкладної допомоги при ларингоспазмі та еклампсії. Диспансерний нагляд. Особливості харчування.

Характеристика різних форм аномалії конституції. Загальне уявлення про клінічні форми діатезу: ексудативно-катаральний, лімфатико-гіпопластичний, нервово-артритичний.

Поняття про етіологію, патогенез, клінічні прояви різних форм аномалії конституції, особливості діагностики, методи лікування хворих. Догляд: особливості антиалергійної дієти, ведення харчового щоденника, проведення лікувальних ванн. Знання методів профілактики діатезів (антенатальної та постнатальної). Диспансерний облік. Особливості імунізації.

Надання невідкладної допомоги при гострих алергічних станах (кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок).

Гострі розлади травлення у дітей раннього віку. Порушення живлення у дітей раннього віку. Захворювання органів травлення у дітей старшого віку. Особливості перебігу. Стоматити. Гельмінтози

Частота й тяжкість гострих захворювань органів травлення у дітей, їх місце в структурі захворюваності та дитячої смертності. Поняття про класифікацію захворювань травного апарату.

Знання причин, симптомів і принципів діагностики гострих розладів травлення аліментарного та інфекційного походження.

Вивчення основних симптомів кишкового токсикозу з ексикозом. Особливості перебігу захворювання та диференційне надання невідкладної допомоги дітям з кишковим токсикозом. Ретельний догляд: організація режиму, ведення листа гідробалансу, спостереження під час інфузійної

терапії і після неї, допомога при блюванні. Профілактика гострих розладів травлення. Пропаганда грудного вигодовування.

Поняття про пілороспазм і пілоростеноз. Причини, клініка. Диференційно-діагностичні ознаки пілоростенозу та пілороспазму. Лікування хворих дітей.

Уявлення про нормотрофію. Знання причин гіпотрофії. Поняття про природжену й набуту гіпотрофію. Вивчення клінічних проявів гіпотрофії. Основні принципи лікування, дієтотерапії. Догляд за дітьми з гіпотрофією: організація режиму, оцінювання кривої набування маси тіла, проведення антропометрії, масажу, гімнастики, лікувальних ванн.

Поняття про паратрофію.

Аntenатальна та постнатальна профілактика гіпотрофій.

Місце захворювань органів травлення в патології дітей старшого віку. Значення порушення режиму харчування, спадковості у виникненні захворювань.

Загальні уявлення про етіологію, клінічні прояви, діагностику, лікування гастритів, виразкової хвороби шлунка, дуоденіту, ентероколіту, коліту. Особливості перебігу захворювань у дитячому віці. Організація догляду за дітьми: підготовка дітей до інструментальних методів дослідження.

Вивчення причин і симптомів стоматитів. Оброблення ротової порожнини.

Поняття про основні види гельмінтозів. Аскаридоз, Ентеробіоз. Проведення санітарно-гігієнічних заходів у дитячих установах з метою профілактики гельмінтозів.

Захворювання органів дихання. Захворювання серцево-судинної системи. Вроджені вади серця і судин. Ревматизм. Вегето-судинна дистонія

Захворювання органів дихання, їхнє місце в патології дитячого віку.

Поняття про причини, клінічні прояви, діагностику, лікування, профілактику гострого риніту, отиту, фарингіту, ларингіту, трахеїту. Особливості перебігу цих захворювань у дітей. Надання допомоги при гострому стенозуючому ларинготрахеїті і гіпертермії.

Ознайомлення з симптоматикою різних форм ангіни, хронічного тонзиліту. Диспансерний нагляд. Профілактика захворювань.

Вивчення етіології, патогенезу, клінічних проявів, діагностики, гострого бронхіту, гострої пневмонії. Особливості перебігу в дітей грудного віку, недоношених, ускладнення. Принципи лікування та профілактики. Догляд: організація охоронного режиму, аеротерапія, оксигенотерапія, проведення ЛФК, масажу, інших фізичних методів, відволікаючої терапії, визначення чутливості організму дитини до антибіотиків, взяття мазків, підготовка до рентгенологічного дослідження, підбір дієти.

Поняття про захворювання на бронхіальну астму. Групи ризику щодо

бронхіальної астми. Вивчення клінічних проявів бронхіальної астми, ускладнень. Лікування бронхіальної астми. Надання допомоги при нападі бронхіальної астми. Диспансерне спостереження, особливості імунізації. Санаторно-курортне лікування.

Проведення санітарно-освітньої роботи серед населення, особливо серед сімей з обтяженою спадковістю.

Частота природжених вад серця в дітей. Неприятливі чинники, які впливають на ембріогенез. Поняття про класифікацію вад серця. Клінічні прояви вад серця, які трапляються найчастіше. Ознайомлення із сучасними методами діагностики й лікування, показання до хірургічного лікування. Диспансеризація. Догляд за дітьми з дефектами міжпередсердної, міжшлуночкової перетинки, відкритим артеріальним протоком, тріадою й тетрадою Фалло. Невідкладна допомога при критичних станах. Санітарно-просвітня робота з метою профілактики природжених вад серця.

Характеристика ревматичного процесу, (ревматична лихоманка) поширеність серед дітей, вивчення причин, класифікації, клініко-анатомічних уражень серця та інших органів і систем. Характеристика перебігу, прогноз. Визначення ступеня недостатності кровообігу. Надання допомоги при непритомності, колапсі.

Вивчення проявів міокардиту, ендокардиту, перикардиту, поліартриту, малої хореї. Набуті вади серця: стеноз аорти, недостатність і стеноз мітрального клапана. Загальні уявлення про колагенози: ревматоїдний поліартрит, системний червоний вовчак, склеродермію.

Клінічна, лабораторна, інструментальна діагностика колагенозів. Поетапне лікування хворих. Догляд: створення охоронного режиму, дієтотерапія, визначення ЧСС, артеріального тиску, видача ліків.

Проведення первинної і вторинної профілактики ревматизму. Диспансеризація.

Захворювання системи крові. Анемія. Лейкози. Геморагічні діатези

Характеристика анемії. Особливості перебігу анемії у дітей віком до року. Вивчення причин, клінічних проявів та діагностики. Антенатальна і постнатальна профілактика анемії, принципи лікування. Догляд за хворими. Дієтотерапія.

Поняття про лейкоз. Сучасні методи лікування. Диспансерне спостереження.

Геморагічні діатези: геморагічний васкуліт (хвороба Шейлейна—Геноха), тромбоцитопенічна пурпура, (хвороба Верльгофа), гемофілія. Загальна характеристика, вивчення причин, клінічних симптомів, лабораторної діагностики, принципів лікування. Догляд за хворими: організація режиму дня, запобігання травмуванню, призначення дієти. Невідкладна допомога при носовій, легеневій, шлунково-кишковій кровотечах. Диспансерне спостереження. Профілактика захворювань системи крові.

Захворювання нирок і сечових шляхів. Гломерулонефрит. Пієлонефрит. Гостра і хронічна ниркова недостатність. Захворювання ендокринної системи. Цукровий діабет. Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз

Гострий гломерулонефрит, його характеристика і поширеність у дітей. Вивчення етіології, класифікації, клінічних симптомів, діагностики. Догляд за дітьми: дієтотерапія залежно від стадії захворювання, облік випитої, введеної та виділеної рідини, збір сечі для лабораторного дослідження, підготовка хворих до УЗД, санація хронічних вогнищ інфекції. Диспансеризація. Санаторно-курортне лікування. Профілактика гломерулонефриту.

Поняття про нефротичний синдром.

Характеристика пієлонефриту, поширеність його в дітей. Значення анатомічних аномалій та анатомо-фізіологічних особливостей сечової системи в розвитку інфекції в нирках. Вивчення клінічних симптомів гострого пієлонефриту. Лабораторна діагностика: дослідження сечі за методами Нечипоренка, Амбурже, Зимницького, посів сечі на бактеріальну флору. Підготовка хворих до інструментальних та рентгенологічних методів дослідження. Хронічний пієлонефрит, лікування під час ремісій та загострень. Догляд за дітьми: дієтотерапія, організація ліжкового режиму і дозвілля. Санаторно-курортне лікування. Диспансеризація.

Уявлення про гостру та хронічну недостатність нирок. Показання до гемодіалізу й трансплантації нирок. Невідкладна допомога при гострій затримці сечі, гострій нирковій недостатності.

Загальні уявлення про цистит. Принципи лікування. Догляд, профілактика.

Цукровий діабет у дітей, вивчення причин, клінічних симптомів, перебігу захворювання. Принципи лікування хворих. Догляд: дієтотерапія, організація режиму дня, правила введення інсуліну. Невідкладна допомога при коматозних станах: гіперглікемічній і гіпоглікемічній комах. Виявлення латентних форм цукрового діабету. Диспансеризація. Профілактика цукрового діабету в дітей.

Уявлення про захворювання щитоподібної залози. Уроджений і набутий гіпотиреоз. Розпізнавання гіпотиреозу в перші місяці життя дитини. Проведення скринінг-тесту. Догляд, принципи лікування, прогноз. Поняття про вроджену патологію наднирників, гостру та хронічну їх недостатність.

Інфекційні хвороби та основи імунопрофілактики

Загальна характеристика інфекційного процесу в дітей. Туберкульоз. Первинний туберкульозний комплекс. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфовузлів. Лікування хворих дітей та профілактика захворювання

Характеристика інфекційного процесу, його форми, циклічний перебіг. Розвиток специфічного імунітету. Профілактика інфекційних хвороб специфічна і неспецифічна. Календар профілактичних щеплень.

Туберкульоз у дітей. Особливості перебігу. Етіологія. Епідеміологія. Основні клінічні форми. Локалізація процесу і поширеність у дітей. Основні ускладнення. Рання туберкульозна інтоксикація. Клінічні прояви. Віраж туберкулінових проб. Поствакцинальна алергія.

Первинний туберкульозний комплекс і туберкульоз внутрішньогрудних лімфовузлів. Клінічні прояви.

Діагностика туберкульозу. Методика проведення внутрішньошкірної проби Манту та її оцінювання. Рентгенологічне дослідження.

Комплексне лікування туберкульозу. Принципи неспецифічної профілактики. Вакцинація і ревакцинація, БЦЖ. Первинна і вторинна хіміопрофілактика.

Догляд за хворими дітьми на туберкульоз.

Санаторно-курортне лікування. Диспансерне спостереження.

Дифтерія

Характеристика захворювання. Етіологія. Збудник дифтерії, його властивості. Епідеміологія. Патогенез.

Клініка дифтерії. Класифікація. Клінічні форми дифтерії зріва. Дифтерія гортані (дифтерійний круп).

Дифтерія носа. Рідкісні форми дифтерії (дифтерія очей, шкіри, зовнішніх статевих органів). Диференціальна діагностика. Ускладнення. Прогноз при різних формах дифтерії та її ускладненнях.

Діагностика дифтерії. Клінічний діагноз. Бактеріоскопічне та бактеріологічне дослідження. Реакції аглютинації. Експрес-діагностика.

Лікування дітей, хворих на дифтерію. Обов'язкова госпіталізація. Своєчасне введення антитоксичної протидифтерійної сироватки. Визначення дози сироватки та правила її введення. Комплексне лікування. Лікування при ускладненнях. Ретельний догляд хворих. Строки лікування і виписування. Госпіталізація та санація носіїв.

Заходи у вогнищі інфекції. Профілактика дифтерії. Активна імунізація. Термін вакцинації та ревакцинації АаКДП, АКДП-вакциною, АДП та АДП-М-анатоксином. Своєчасне проведення профілактичних щеплень.

Кашлюк. Паракашлюк. Кір. Краснуха. Вітряна віспа. Епідемічний паротит.

Кашлюк. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Збудник і його властивості. Епідеміологічні властивості. Сприйнятливність організму. Патогенез. Клініка. Особливості перебігу кашлюку в немовлят. Прогноз захворювання.

Діагностика кашлюку. Клінічне та епідеміологічне значення ранньої

діагностики. Гематологічні зміни. Рентгенологічне обстеження. Бактеріологічний метод. Експрес-метод діагностики. Серологічні реакції.

Лікування дітей, хворих на кашлюк. Принципи лікування в різні періоди захворювання і залежно від віку дитини. Значення організації режиму та догляду за хворими.

Профілактика кашлюку. Активна імунізація. Термін вакцинації та ревакцинації. Заходи у вогнищі інфекції. Ізоляція хворих. Карантин.

Паракашлюк. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клініка. Ускладнення. Діагностика. Лікування. Профілактика.

Кір. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клініка. Клінічні форми кору та їх перебіг. Ускладнення.

Діагностика кору. Диференціальна діагностика. Лікування хворих, зокрема при ускладненні хвороби. Значення режиму й ретельного догляду.

Профілактика кору. Активна імунізація. Термін вакцинації та ревакцинації. Заходи у вогнищі інфекції. Ізоляція хворих. Карантин.

Краснуха (багрянець). Характеристика захворювання. Етіологія та епідеміологія. Патогенез. Клініка. Ускладнення. Діагноз. Диференціальний діагноз. Лікування. Профілактика. Оберігання вагітних жінок від хворих на краснуху.

Вітряна віспа. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічні форми, їх перебіг.

Ускладнення, пов'язані з дією вірусу і зумовлені вторинною інфекцією.

Діагноз. Диференційна діагностика. Лікування. Ретельний догляд за дитиною.

Профілактика. Заходи у вогнищі інфекції. Ізоляція хворих. Карантин.

Епідемічний паротит. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Вікові особливості. Патогенез. Клініка. Ускладнення хвороби. Прогноз.

Діагностика. Лікування хворих. Профілактика. Активна імунізація. Строки введення вакцини.

Заходи у вогнищі інфекції. Ізоляція хворих. Карантин. Облік стертих і атипичних форм.

Скарлатина. Менінгококова інфекція

Скарлатина. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клініка. Різні клінічні форми та їх симптоматика. Ускладнення бактеріальні та алергійні.

Діагностика. Диференційна діагностика. Комплексне лікування. Значення організації режиму та догляду за хворими.

Профілактика. Заходи у вогнищі. Ізоляція хворих. Карантин. Виявлення стертих і атипичних форм.

Менінгококова інфекція. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Збудник. Серологічні типи. Епідеміологія. Шлях передачі. Сприйнятливність. Патогенез.

Клініка хвороби. Інкубаційний період. Основні клінічні форми. Класифікація. Симптоми ринофарингіту. Клінічні прояви менінгококцемії та менінгіту. Особливості перебігу у дітей грудного віку. Ускладнення. Прогноз.

Діагностика хвороби. Значення спинномозкової пункції. Бактеріологічне дослідження вмісту спинномозкового каналу. Комплексне лікування відповідно до варіанту клінічного перебігу і тяжкості хвороби. Лікування носіїв.

Профілактика. Заходи у вогнищі. Строки виписування із стаціонару. Бактеріологічне обстеження реконвалесцентів і контактних. Заключна дезінфекція.

Розробка плану протиепідемічних заходів у вогнищі інфекції.

Кишкові інфекції. Дизентерія. Колі-інфекція. Сальмонельоз. Поліомієліт. Вірусні гепатити (А, Е, В, С, D)

Кишкові інфекції. Визначення поняття цієї групи гострих кишкових захворювань. Колі-інфекція. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клініка. Клінічні форми. Симптоматика. Розвиток токсикозу та ексикозу. Типи й ступені токсикозу. Розрахунок добової кількості рідини для введення дитині та визначення її якісного складу, залежно від типу й ступеня ексикозу. Ускладнення. Прогноз. Діагностика (бактеріологічний метод, копрологічний метод, застосування люмінесцентної сироватки для експрес-діагностики).

Комплексне лікування з урахуванням важкості, фази хвороби, інτερкурентних захворювань, віку хворого, надання допомоги при токсико-ексикозі.

Профілактика. Строки виписування реконвалесцентів. Ізоляція, бактеріологічне дослідження дітей з дисфункцією органів травного каналу.

Дизентерія. Характеристика захворювання. Етіологія. Класифікація збудників та їх властивості. Епідеміологія. Патогенез.

Клініка. Особливості перебігу в дітей раннього віку. Розвиток токсикозу і ексикозу. Ускладнення. Діагностика. Профілактика. Заходи у вогнищі інфекції. Строки виписування з лікарні. Диспансерне спостереження за реконвалесцентами. Обстеження осіб, які контактували з хворими. Виявлення, ізоляція та лікування при безсимптомних формах. Заклучна дезінфекція. Медичне спостереження у вогнищі інфекції.

Сальмонельоз. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Клініка. Ускладнення. Діагностика. Комплексне лікування. Профілактика. Санітарно-епідеміологічні заходи. Профілактика харчового сальмонельозу. Строки виписування реконвалесцентів. Обстеження дітей перед оформленням їх у дошкільні дитячі заклади.

Роль акушерки в проведенні профілактики гострих кишкових інфекцій.

Уявлення про ентеровірусні інфекції. Поліомієліт. Характеристика захворювання. Етіологія. Епідеміологія. Патогенез. Клінічні форми та їх

симптоматика. Діагностика. Прогноз. Лікування хворих. Профілактика захворювання. Вакцинація проти поліомієліту.

Вірусний гепатити: гепатит А і Е і гепатит В, С, D. Визначення поняття захворювання. Етіологія. Збудники гепатиту, їх властивості. Епідеміологія. Джерело інфекції. Тривалість виділення вірусів гепатиту. Шляхи передавання. Сприйнятливість. Патогенез.

Клініка гепатиту. Інкубаційний період гепатиту А і Е і гепатиту В, С, D.

Клінічні прояви гепатиту А і Е і гепатиту В, С, D.

Ускладнення. Прогноз. Діагностика. Комплексне лікування. Профілактика.

ХІРУРГІЯ

Вступ. Профілактика хірургічної інфекції.

Поняття про хірургію. Основні види хірургічної патології. Короткий нарис з історії хірургії. Роль М.І. Пирогова в розвитку хірургії.

Визначні хірурги XIX—XX ст. Історія хірургії в Україні. Видатні українські хірурги: В.О. Караваєв, М.М. Волкович, О.П. Кримов, М.М. Амосов, В.П. Шалімов та ін.

Місце хірургії в сучасній медицині. Організація та структура хірургічної служби.

Хірургічна діяльність акушерки.

Роль мікрофлори. Наявність вхідних воріт і стану макроорганізму для розвитку гнійної інфекції. Екзогенна та ендогенна хірургічна інфекція. Поняття про внутрішньолікарняну інфекцію, її профілактика. Асептика — комплексна система профілактичних і лікувальних засобів у боротьбі з інфекційними ускладненнями та захворюваннями. Санітарно-гігієнічні й протиепідемічні заходи для поліпшення медичної допомоги хворим та ураженим з гнійними захворюваннями; їхня профілактика згідно з чинними наказами.

Основні принципи асептики: стерилізація та ізоляція. Профілактика повітряної, краплинної, контактної та імплантаційної інфекції. Фізичні та хімічні методи стерилізації. Термічні засоби дезінфекції: пастеризація, паровий, сухоповітряний, обпалювання і прожарювання. Променева, газова стерилізація. Контроль стерилізації. Профілактика імплантаційної інфекції.

Підготовка та обробка рук перед операцією. Надягання стерильної білизни, обробка операційного поля. Антисептика — комплексний метод знищення інфекції в рані та організмі людини. Види антисептики, основні групи хімічних речовин і способи їх застосування. Операційний блок, оснащення, режим роботи, прибирання. Забезпечення режиму асептики, антисептики на етапах хірургічної допомоги.

Охорона праці в галузі

Інфекції, збудники яких передаються через кров, і шляхи зараження цими інфекціями. Вірусні захворювання, які можуть передаватися через інструментарій, катетери, лікарські припарати від одного хворого до іншого: гепатит А, В, С, Д, ВІЛ-інфекція та ін.

Ризик зараження вірусними захворюваннями медичних працівників. Засоби захисту медичного персоналу від зараження: використання халатів, фартухів, захисних окулярів, масок та ін.

Імунізація медичних працівників проти вірусу гепатиту В.

Гемостаз.

Поняття про кровотечу та крововтрату. Класифікація крововтрати.

Класифікація кровотеч за причиною, зв'язком з навколишнім середовищем, наявністю проявів, часом виникнення, об'ємом крововтрати та за повторюваністю. Синдром гострої анемії, геморагічний шок, клінічні та лабораторні критерії оцінки крововтрати, клінічні ознаки кровотечі з легень та травного каналу. Тактика акушерки щодо гематом та крововиливів. Лабораторні й спеціальні методи діагностики. Механізм самостійної зупинки кровотечі. Тимчасова й остаточна зупинка кровотечі. Фізичні, хімічні, біологічні і механічні методи. Перша допомога під час зовнішніх і внутрішніх кровотеч на етапах надання медичної допомоги. Особливості інтенсивної терапії і догляду за хворими в умовах стаціонарного лікування.

Знеболювання: загальне та місцеве.

Поняття про біль і знеболювання. Історія знеболювання. Анестезіологія — окрема медична спеціальність. Спільність її з реаніматологією та інтенсивною терапією. Поняття про загальне і місцеве знеболювання. Теорії наркозу. Види наркозу залежно від шляхів введення наркотичної речовини. Поняття про сучасну багатокомпонентну анестезію.

Основні речовини для проведення наркозу. Апаратура для наркозу та анестезіологічний інструментарій. Штучна гіпотермія. Підготовка хворих до анестезії, премедикація. Клінічний перебіг наркозу та його стадії, можливі ускладнення. Тактика акушерки в разі ускладнень, профілактика їх. Неінгаляційний наркоз, його різновиди, переваги та недоліки. Участь акушерки в оформленні медичної документації із загального знеболювання.

Місцеве знеболювання, механізм і види місцевої анестезії. Найбільш поширені анестезуючі засоби. Показання й протипоказання до проведення місцевої анестезії. Оснащення для проведення й техніка інфільтраційної, провідникової за Лукашевичем—Оберстом, внутрішньо-кісткової, внутрішньовенної та місцевої анестезії за О.В. Вишневським. Спинномозкова і перидуральна анестезія. Техніка проведення, протипоказання, можливі ускладнення, профілактика.

Новокаїнова блокада, її різновиди й показання до проведення. Можливості анестезіологічного забезпечення на різних етапах надання хірургічної допомоги. Участь акушерки в проведенні місцевої анестезії.

Десмургія.

Поняття про пов'язку та перев'язку. Класифікація пов'язок. Основні перев'язувальні засоби та матеріали. М'які пов'язки. Правила бинтування. Основні типи бинтових пов'язок.

Тверді пов'язки. Мета й принципи транспортної іммобілізації, її види, правила застосування. Гіпсові пов'язки. Властивості та якість гіпсу. Види гіпсових пов'язок, правила їх накладання.

Інфузійна терапія.

Інфузійно-трансфузійна терапія в сучасній хірургії, реаніматології та інтенсивному лікуванні.

Правові аспекти гемотрансфузій. Шляхи введення інфузійних речовин. Комплекс заходів з проведення гемотрансфузій. Показання, протипоказання до переливання крові та її компонентів. Основи ізосерології. Система груп крові АВО та система резус. Визначення груп крові за допомогою стандартних сироваток та цоліклонів анти-А і анти-В реагентів. Поняття про резус-фактор.

Визначення резус-належності експрес-методом стандартними антирезусними сироватками і цоліклональними D і C реагентами.

Визначення якості крові та препаратів крові. Необхідні проби на сумісність еритроцитної маси донора й реципієнта. Методи й техніка гемотрансфузій. Помилки та ускладнення під час переливання препаратів крові. Догляд за хворими під час і після гемотрансфузії, лабораторний контроль. Донорство та його джерела. Необхідність обстеження донорів на вірусний гепатит, СНІД, сифіліс. Компоненти й препарати крові, їхнє клінічне застосування. Документація у випадку гемотрансфузій. Кровозамінники та гемокоректори. Класифікація розчинів за групами. Поняття про повне та часткове парентеральне харчування. Ускладнення в разі переливання кровозамінників, перша медична допомога при цьому. Організація служби крові в Україні.

Оперативна хірургічна техніка.

Поняття про хірургічну операцію та оперативну хірургію. Види хірургічних операцій: залежно від терміновості, за методами видалення патологічного вогнища, реконструктивні та пластичні. Сучасний загальний хірургічний інструментарій: для розсікання і зшивання тканин, для захоплення і фіксації, для розширення рани, зупинки кровотечі. Спеціальний інструментарій для операцій на окремих органах.

Елементи операцій: розсікання тканини, гемостаз, фіксація тканин, видалення патологічного вогнища, з'єднання та дренивання рани.

Загальні принципи першої медичної допомоги. Амбулаторна хірургія.

Поняття про першу медичну допомогу (ПМД). Рівні надання допомоги, завдання ПМД. Служба швидкої медичної допомоги. Організація допомоги на ФАПі. Роль акушерки в наданні першої медичної допомоги.

Структура хірургічної служби поліклініки. Організація допомоги на селі. Основні напрями роботи ФАПу. Хірургічна допомога на здоровпункті та травмпункті. Обсяг консервативного та оперативного лікування амбулаторних хворих, які потребують планових та екстрених операцій. Диспансеризація та реабілітація хірургічних хворих. Документація в поліклініці, здоровпункті і на ФАПі.

Деонтологія в хірургії

Деонтологія — обов'язковий аспект медичної діяльності. Специфічність хірургічної деонтології. Професійна медична етика в хірургії.

Завдання хірургічної деонтології — стабілізація та охорона психіки хворого в передопераційний та післяопераційний періоди.

Важливість психоемоційних чинників та лікарської терапії для успіху хірургічного лікування.

Роль акушерки у створенні здорових взаємовідносин у медичному закладі.

Діагностика хірургічних захворювань. Передопераційний та післяопераційний періоди.

Діагностичні завдання в хірургічній роботі акушерки. Методи обстеження хірургічного пацієнта: опитування, клінічні (огляд, пальпація, аускультация, перкусія) та додаткові: лабораторні та інструментальні (функціональні, рентгенологічні, ендоскопічні, ультразвукові, радіоізотопні), визначення місця захворювання (місця патологічного вогнища). Підготовка пацієнта до спеціальних досліджень. Діагностика станів, які потребують невідкладної допомоги. Документальне оформлення діагностики.

Передопераційний період.

Поняття про передопераційний період, його мета, завдання. Деонтологічна підготовка. Роль медикаментозної та фізичної підготовки в профілактиці післяопераційних ускладнень. Загальна підготовка та підготовка систем і органів: нервової, серцево-судинної, органів дихання, травного каналу, сечових органів. Підготовка операційного поля.

Премедикація. Транспортування хворого до операційної. Особливості підготовки до термінових та планових операцій.

Післяопераційний період.

Післяопераційний період, його фази, варіанти перебігу. Порушення функції життєво важливих органів після операції. Післяопераційні зміни в організмі. Оцінювання загального стану пацієнта. Інтенсивне та динамічне спостереження за функціями органів і систем (візуальне, на моніторах, лабораторне та комбіноване).

Післяопераційні ускладнення, їх профілактика, діагностика та усунення.

Післяопераційний режим. Особливості харчування пацієнтів після операції. Адекватне знеболювання. Догляд за дренажами. Нагляд за станом пов'язки. Строки підняття пацієнта з ліжка після операції.

Закриті механічні ушкодження (травми).

Загальне поняття про травму. Класифікація травм. Травматизм, його профілактика. Організація травматологічної допомоги. Особливості обстеження травматологічних пацієнтів.

Види закритих травм м'яких тканин: забій, розтягнення, струс, травматичний токсикоз (синдром тривалого стиснення). Особливості діагностики, надання першої медичної допомоги та лікування.

Вивихи, їх види, діагностика, перша допомога, принципи лікування. Поняття про переломи кісток: класифікація, клінічні ознаки, надання першої медичної допомоги. Принципи лікування.

Особливості догляду травматологічних пацієнтів.

Відкриті механічні ушкодження (рани).

Рани: визначення, їх класифікація. Клінічна картина ран. Регенерація ран (стадії розвитку ранового процесу). Види загоювання ран. Оцінювання стану пацієнта при пораненні. Перша допомога. Лікування ран: лікування свіжих ран; первинне хірургічне оброблення ран, види. Лікування ускладнених гнійною інфекцією ран та анаеробною інфекцією. Інструментальне перев'язування ран, його етапи, місцеве медикаментозне лікування. Догляд за пацієнтами з ранами.

Особливості надання першої медичної допомоги при пораненні м'яких тканин голови, відкритому пневмотораксі, проникному пораненні живота, укусах тварин, комах та змій. Вторинне хірургічне оброблення рани. Вогнепальні поранення, особливості клінічного перебігу та лікування.

Термічні ушкодження. Електротравма.

Опіки, їх класифікація. Термічні опіки. Визначення глибини і площі опіку. Перша медична допомога потерпілим: зупинка дії агента, забезпечення свіжим повітрям, запобігання забрудненню рани, знеболювання. Лікування опіків. Опікова хвороба: періоди, клінічні симптоми, принципи лікування. Догляд за пацієнтами з опіками.

Хімічні опіки, їх види, клінічна картина, діагностика, перша медична допомога, принципи лікування. Поняття про радіаційні опіки.

Види холодової травми: відмороження, замерзання. Відмороження, класифікація, клінічна картина, перша медична допомога, лікування. Поняття про замерзання. Профілактика холодової травми. Особливості догляду за пацієнтами.

Електротравма. Дія струму на організм людини. Клінічна картина електротравм. Особливості надання першої медичної допомоги, лікування та догляду.

Хірургічна інфекція.

Загальні питання. Поняття про хірургічну інфекцію, класифікація, основні збудники. Шляхи проникнення патогенних мікроорганізмів у організм людини. Механізми захисту людини. Місцева та загальна реакція на інфекцію. Діагностика та принципи лікування. Профілактика хірургічної інфекції.

Гостра гнійна інфекція. Гнійні процеси шкіри та підшкірної основи (фурункул, карбункул, абсцес, флегмона, бешиха, гідраденіт), клініка, особливості перебігу та лікування.

Запальні захворювання лімфатичних і кровоносних судин (лімфангіт, лімфаденіт, флебіт і тромбофлебіт). Причини, клінічні ознаки, принципи

лікування, ускладнення.

Гнійні захворювання кісток, суглобів, пальців (остеомиєліт, артрит, бурсит, панарицій), причини, особливості клініки та лікування.

Гостра анаеробна інфекція. Газова гангрена: збудники, загальні й місцеві прояви, принципи лікування, профілактика та протиепідемічні заходи.

Правець: шляхи проникнення збудника. Профілактика правця — неспецифічна та специфічна.

Загальна гнійна інфекція (сепсис). Класифікація, клінічна картина, діагностика сепсису. Септичний (токсикоінфекційний) шок, симптоми, принципи лікування. Профілактика сепсису.

Специфічна хірургічна інфекція. Поняття про сибірку, дифтерію ран, сказ. Особливості діагностики та надання першої допомоги. Профілактика, протиепідемічні заходи, особливості догляду. Поняття про туберкульоз, який потребує хірургічного лікування.

Синдром набутого імунodefіциту (СНІД).

Пухлини.

Уявлення про пухлинний процес. Теорії виникнення. Доброякісні та злоякісні пухлини. Клінічні ознаки. Стадії розвитку злоякісних пухлин.

Особливості обстеження онкологічних пацієнтів, діагностика пухлин. Загальні принципи лікування. Передракові захворювання. Структура і функції онкологічної служби. Хосписи. Профілактика онкологічних захворювань. Значення загальної диспансеризації населення. Деонтологія та медична етика в онкології.

Змертвіння.

Причинні чинники місцевого некрозу тканин. Види змертвінь. Клінічні ознаки сухої й вологої гангрени. Поняття про тромбоз і емболію; клініка, профілактика й лікування.

Пролежні: екзо-, ендогенні причини, клінічний перебіг, профілактика і лікування. Виразки, їх види, клінічні ознаки, консервативні та оперативні методи лікування. Уявлення про нориці; класифікація, діагностика, лікування.

Природжені хірургічні захворювання, причини виникнення, різні вади розвитку у дітей і дорослих. Своєчасна діагностика — запорука видужання хворих. Методи корекції природженої патології.

Ушкодження й захворювання голови та обличчя.

Особливості обстеження голови. Вроджені дефекти й пухлини м'яких тканин черепа. Ушкодження м'яких тканин і кісток черепа. Відкрита і закрита черепно-мозкова травма: переломи склепіння і основи черепа, забій, струс і здавлення мозку. Синдром черепно-мозкової травми. Особливості надання медичної допомоги та лікування черепно-мозкових травм.

Ушкодження носа, щелеп. Клінічні ознаки, перша допомога, принципи

лікування.

Ушкодження та захворювання органів шиї.

Особливості обстеження шиї. Вади розвитку органів шиї. Поранення шиї. Абсцес, флегмона, лімфаденіт шиї.

Пухлини й хірургічні захворювання органів шиї (лімфогранулематоз, лімфосаркома, рак щитоподібної залози, гортані, стравоходу). Зоб дифузний, вузловий, токсичний (базедова хвороба).

Сторонні тіла стравоходу і дихальних шляхів. Опіки і рак стравоходу; клініка, діагностика, перша медична допомога, лікування.

Ушкодження та захворювання грудної клітки й органів грудної порожнини.

Основні методи обстеження грудної клітки та її органів. Механічна травма: забій, стиснення грудної клітки, перелом ребер, ключиць.

Закриті ушкодження органів грудної клітки. Проникні й непроникні поранення грудної клітки, ускладнення їх. Ушкодження легень, серця. Особливості надання медичної допомоги хворим з торакотравмою.

Гнійно-запальні захворювання плеври та легень: гнійний плеврит, абсцес легені. Рак легені, діагностика й лікування. Оперативна корекція природжених і набутих вад та захворювань серця.

Запальні захворювання грудної залози: гострий лактаційний і гострий гнійний мастит. Доброякісні та злоякісні пухлини грудної залози, клінічні ознаки, діагностика, методи лікування. Профілактичні заходи для своєчасного виявлення хворих.

Ушкодження та захворювання органів черевної порожнини.

Обстеження пацієнтів із захворюваннями та травмами органів черевної порожнини. Основні інструментальні та лабораторні методи дослідження. Поняття про лапароскопію. Закриті ушкодження черевної порожнини: забиття черевної стінки, ушкодження паренхіматозних та розрив порожнистих органів.

Грижі живота: причини, класифікація, складові частини, клінічні ознаки, принципи лікування. Профілактика утворення грижі. Ускладнення гриж (защемлення), діагностика, невідкладна медична допомога.

“Гострий живіт”: поняття, клініка, невідкладна медична допомога.

Перитоніт. Класифікація, клінічні ознаки, невідкладна медична допомога, передопераційна підготовка та догляд після операції.

Запальні захворювання органів черевної порожнини (гострий апендицит, гострий холецистит, гострий панкреатит): особливості діагностики, перша медична допомога.

Проривні виразки шлунка та дванадцятипалої кишки. Шлунково-кишкові кровотечі. Причини, клініка, перша медична допомога.

Кишкова непрохідність, класифікація, клінічні ознаки, невідкладна

медична допомога, принципи лікування.

Хірургічні захворювання прямої кишки

Методи обстеження в проктології.

Геморой. Поняття, причини, клінічні ознаки, ускладнення, принципи лікування.

Тріщина заднього проходу.

Гострий парапроктит: причини, клінічні ознаки, лікування. Уявлення про пухлини прямої кишки, протиприродний задній прохід.

Урологічні захворювання

Спеціальні методи обстеження в урології. Основні симптоми урологічних захворювань. Ушкодження сечових і статевих органів, клінічні ознаки, надання невідкладної медичної допомоги. Сечокам'яна хвороба, причини, клінічні ознаки, перша медична допомога в разі ниркової коліки, принципи лікування.

Уявлення про захворювання сечового міхура, передміхурової залози. Гостра затримка сечі. Догляд за урологічними хворими. Захворювання передміхурової залози.

Пухлини нирок, сечового міхура, передміхурової залози. Захворювання яєчок та статевого члена.

Ушкодження та захворювання хребта і таза.

Дослідження хребта. Ушкодження хребта: компресійні переломи, переломовивихи; симптоми, методи діагностики, надання першої медичної допомоги та лікування.

Ушкодження тазу і тазових органів: класифікація, клінічні ознаки, особливості надання першої медичної допомоги та лікування.

Ушкодження та захворювання кінцівок. Синдром тривалого здавлювання.

Синдром тривалого здавлювання: клініка, розвиток процесу, принципи надання першої медичної допомоги й подальшого лікування.

Вади розвитку кінцівок. Методи дослідження кінцівок і суглобів. Вивихи й переломи верхніх і нижніх кінцівок.

Гнійні захворювання пальців і кисті. Панарицій: види, діагностика, методи оперативного лікування.

Захворювання судин

Облітеруючий ендартеріт, облітеруючий артеріосклероз, причини, клінічні ознаки, діагностика й лікування.

Хвороба Рейно; клініка, діагностика, лікування.

Варикозне розширення вен, тромбофлебіт і флеботромбоз; клініка, діагностика, ускладнення і способи лікування.

Посттромбофлебітичний синдром; класифікація, діагностика, форми захворювання, лікування.